

תולדות השראת שכינה (יח) / העומדים לפני ה' (חלק ב) – הלויים (1)

סדר זמנים זה מעורר תמיהה באשר להתנהלות העניינים למעשה: מי ביצע את עבודת הלויים במשכן מעת הקמתו ועד כניסתם לתפקידם? התורה אינה מתייחסת לכך, ואף המפרשים לא דנו בדבר. באופן תאורטי, ייתכנו שני כיווני מחשבה: או שבשלב ראשון עשו הכוהנים את עבודת המשכן כולה, והלויים צורפו אליהם רק בשלב שני, או שבתחילה מילאו הבכורות את תפקידי הלויים, עד שהוחלפו בפועל. האפשרות השנייה אינה נראית, שהרי, כפי שראינו בשיעור הקודם, לפי דעות רבות נדחו הבכורות מעבודתם בחטא העגל; הכיוון הראשון אפשרי, אך, כאמור, אין לכך כל רמז בכתוב. ואנו נשארים אפוא בצריך עיון.²

ב. תפקידי הלויים

בעוד שספר ויקרא מתמקד בעבודת הכוהנים במשכן, מתייחס ספר במדבר בעיקר לעבודת הלויים. כמה פרשיות בספר מוקדשות להיבטים שונים של נושא זה, ובשיעורים אלו נתייחס בקצרה לחלקן.³

פרק א'

תפקידם של הלויים מתואר לראשונה כבר בפרק א', עוד בטרם נצטוו משה למנותם. בסוף אותו פרק, לאחר מפקד יוצאי הצבא, ש"הלויים למטה אבותם לא התפקדו בתוכם" (א', מז), מורה ה' למשה: "אף את מטה לוי לא תפקד ואת ראשם לא תשא בתוך בני ישראל" (שם, מט). וכל כך למה?

וְאֵתָהּ הִפְקֵד אֶת הַלְוִיִּם עַל מִשְׁכַּן הָעֵדוּת וְעַל כָּל כְּלָיו וְעַל כָּל אֲשֶׁר לוֹ הֵמָּה יִשְׂאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת כָּל כְּלָיו וְהֵם יִשְׁרְתֻהוּ וְסָבִיב לְמִשְׁכַּן יְחֻנּוּ. וּבְנִסְעַת הַמִּשְׁכָּן יוֹרִידוּ אֹתוֹ הַלְוִיִּם וּבְחֻנַּת הַמִּשְׁכָּן יְקִימוּ אֹתוֹ הַלְוִיִּם וְהָזָר הִקְרֵב יוֹמֵת.

וְחֻנּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ עַל מִחְנֵהוּ וְאִישׁ עַל דָּגְלוֹ לְצַבְאָתָם. וְהַלְוִיִּם יְחֻנּוּ סָבִיב לְמִשְׁכַּן הָעֵדוּת וְלֹא יִהְיֶה קֶצֶף עַל עֵדוּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְשָׁמְרוּ הַלְוִיִּם אֶת מִשְׁמֶרֶת מִשְׁכַּן הָעֵדוּת (שם, נ-נג).

בתיאור קצר זה מתומצת, למעשה, חלק ניכר מתפקידם של הלויים כפי שיבואר בהמשך הספר. בעוד שבני ישראל חונים למחנותם ולדגליהם מסביב לאוהל מועד אך בריחוק ממנו – מנגד סביב לאהל מועד יחנו" (ב', ב) – חונים הלויים בסמיכות אליו, "סביב למשכן העדות", לפי שהם "לגיון של מלך" (לשון רש"י א', מט): הם המפקדים את המשכן

לאחר שעסקנו בשיעור הקודם בהחלפת הבכורות בלויים, נעבור עתה להתבונן בעבודת הלויים עצמה.

א. סדר הזמנים של בחירת הכוהנים והלויים

כבר ראינו בעבר (שיעור 24 לשנת ה'תשס"ז) בהרחבה את מחלוקת הראשונים בהבנת היחס בין המקורות השונים העוסקים בבחירת הכוהנים והלויים. לדעת הרמב"ן, בחירת אהרן ובניו לכהונה, המופיעה לראשונה בציווי המשכן (שמות כ"ח-כ"ט), הנה בחירה סגולית, שאינה קשורה לחטא העגל, ובני לוי צורפו אליהם בעקבות חטא זה (שמות ל"ב, כט). רש"י, לעומתו, סבור כי תחילה נבחר שבט לוי כולו לאחר החטא, ובשלב שני נבחרו אהרן ובניו לכהונה מתוך השבט (וזאת בהתאם לעמדתו כי ציווי המשכן נאמר לאחר חטא העגל).

מכל מקום, ברור כי בפועל קדמה הבדלת הכוהנים להבדלת הלויים לכולי עלמא. שהרי את הכוהנים צריך היה להבדיל בטרם החלו ימי המילואים – בין אם היה הדבר בל"ג באדר של השנה הראשונה ליציאת מצרים ובין אם היה בא' בניסן של השנה השנייה (ראה שיעור 25 לשנת ה'תשס"ז) – בעוד שהלויים הובדלו לתפקידם והחליפו את הבכורות רק בחודש אייר של השנה השנייה (ראה במדבר א', א; ג', ה ואילך). ועוד, שבעת הבדלת הלויים קובע הקב"ה כי תפקידם לשרת את אהרן ובניו ונותן אותם להם (שם ג', ו-ט). וכן מצינו שבטקס כניסת הלויים לתפקידם הניף אותם אהרן לפני ה' (במדבר ח', יא, כא), כלומר, באותה שעה כבר שימש אהרן בכהונה.¹ וכן כתב הרמב"ן בפירושו לבמדבר ג', א:

כי ביום דבר ה' את משה בהר סיני נבחרו אלה [=הכוהנים, י"ל] למשחה אותם ולהיות להם משחתם לכהונת עולם, ושאר השבט לא נצטוו בבחירתו עד עתה.

ואילו לפי שיטת רש"י ביאר הרמב"ן (בפירושו לדברים י', ח):

ואם כן, יאמר כי מן העת ההיא [כלומר: מזמן חטא העגל, י"ל] הובדלו [הלויים, י"ל] לפני יתברך, כי לא הבדילם במעשה עד השנה השנית בחדש השני.

וכן כתב חזקוני (שם): "הגזירה הייתה בהר סיני, אבל משה לא הבדילם עד הקמת המשכן". כלומר: לשיטת רש"י ודעמיה, יש להבחין בין הבדלת הלויים בתכנון ובמחשבה, שהייתה כבר בשעת חטא העגל, לבין בחירתם ומינוים בפועל, שהתרחשו רק בחודש אייר של השנה השנייה.

2 כיצא בדבר יש לשאול: מי עבד במות מחטא העגל ועד ימי המילואים והקדשת הכוהנים? כלום ייתכן שהבכורות, שחטאו בעגל, המשיכו בעבודתם עד הקמת המשכן? ושואל לא נהגו קרבנות בפרק זמן זה.

3 הפניות סתמיות לפסוקים מכוונות מכאן ואילך לספר במדבר.

1 הביא את הראיות האלה הרב משה אודס בספרו בלבבי משכן אבנה: עיונים בקרבנות, בכהונה ובבתי המקדש, ירושלים תשס"ו, עמ' 306-307.

והשלחן והמנחה והמזבח וכלי הקדש אשר ישרתו בהם והמסך וכל עבדתו" (שם, לא). הכלי החשוב ביותר שנושאים בני קהת הוא כמובן הארון⁵ ועל שמו הם קרויים גם "נשאי המקדש" (במדבר י', כא).⁶ עם זאת, בני קהת מורשים לגשת אל כלי הקודש רק לאחר שיכסו אותם הכהנים:

וְכֹלֵה אֶהָרֹן וּבָנָיו לְכַסֹּת אֶת הַקֹּדֶשׁ וְאֶת כָּל כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ בְּנֹסֶע הַמִּחָנֶה וְאַחֲרָיִךְ כֵּן יָבֹאוּ בְנֵי קֹהֵת לְשֹׂאת וְלֹא יִגְעוּ אֶל הַקֹּדֶשׁ וְיָמְתוּ... וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהָרֹן לֵאמֹר. אֵל תִּכְרִיתוּ אֶת שִׁבְט מִשְׁפַּחַת הַקֹּהֲתִי מִתּוֹךְ הַלְוִיִּם. וְזֹאת עֲשׂוּ לָהֶם וְחִיו וְלֹא יָמְתוּ בְּגִשְׁתֶּם אֶת קֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים אֶהָרֹן וּבָנָיו יָבֹאוּ וְשָׂמוּ אוֹתָם אִישׁ אִישׁ עַל עֲבֹדָתוֹ וְאֶל מִשְׁאוֹ. וְלֹא יָבֹאוּ לְרֹאוֹת כְּבָלֵעַ אֶת הַקֹּדֶשׁ וְיָמְתוּ (ד', טו-טז).

לאמור: כשם שבני לוי מפרידים בין בני ישראל ובין המשכן, פן יבוא אליו זר ויתחייב מיתה, כך מבדילים הכהנים בין הדרגה הגבוהה ביותר בקרב הלוויים – בני קהת – לבין "הקדש"⁷, פן יתחייבו מיתה אם יראוהו, וכל שכן אם יגעו בו, בשעת כיסויו (ראה רש"י ד', טו, כ).

לאחר בני קהת באים בני גרשון ובני מררי. בני גרשון מופקדים על "המשכן והאהל מִכֶּסֶהוֹ"⁸ ומסך פתח אהל מועד. וקלעי החצר ואת מסך פתח החצר אשר על המשכן ועל המזבח סביב ואת מיתריו לכל עבדתו" (ג', כה-כו) – בקצרה, על האריגים המהווים את המשכן ואת האוהל⁹. ואילו בני מררי, צעיר בניו של לוי, ממונים על מה שניתן לכנות 'השלד' של המשכן: "קרשי המשכן ובריחיו ועמדיו ואֲדָנָיו וְכָל כְּלָיו וְכָל עֲבֹדָתוֹ. וְעַמְדֵי הַחֲצַר סְבִיב וְאֲדָנֵיהֶם וַיִּתְּדֵתֶם וַיְמִיתְרֵיהֶם" (שם, לו-לז).

להיררכיה זו כמה ביטויים נוספים:

א. **סדר החניה סביב המשכן** (ג', כג, כט, לה, לח): על פתח המשכן, במזרחו, ליד הדגל המוביל – דגל מחנה יהודה, ובו ישכר וזבולון בני לאה – חונים "מִשֶּׁה וְאֶהָרֹן וּבָנָיו שְׂמָרִים מִשְׁמֶרֶת הַמִּקְדָּשׁ לְמִשְׁמֶרֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (שם, לח); וכזכור, הכהנים הם המכסים את הכלים ומכינים אותם לקראת המסע. בני קהת, הנושאים את הכלים בכתף, חונים סמוך לכוהנים, בדרום המשכן, ליד דגל מחנה ראובן, ובו בני לאה שנדחו – ראובן הבכור ושמעון – וכן גד, בכור זלפה שפחת לאה. סמוך לבני קהת, במערב המשכן, חונים בני גרשון, בכור לוי, לצד דגל בני רחל:

ונושאים אותו בנסעו, והם המקימים אותו ומשרתים אותו בחנייתו. יתר על כן, חנייתם סביב המשכן מבדילה את ישראל הימנו, ובכך נמנע "קֶצֶף עַל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", שכן "הָזָר הִקְרַב יָמָת". והתורה חותמת "וְשָׂמְרוּ הַלְוִיִּם אֶת מִשְׁמֶרֶת מִשְׁפַּח הָעֵדוּת" – ציווי שהוא, לדעת רמב"ן על אתר, המקור הראשון למצווה להציב שמירה במקדש.⁴

פרקים ג'-י'

הציווי שבתחילת פרק א' מתפרט, כאמור, בהמשך הספר. לאחר מפקד יוצאי הצבא בפרק א', והציווי על החלוקה לדגלים ועל סדר חנייתם ומסעם סביב המשכן בפרק ב', עוברת התורה בפרק ג' לצוות על מפקדי הלוויים, והיא פותחת בהגדרה כללית של תפקידם:

הִקְרַב אֶת מִטֵּה לְוִי וְהַעֲמַדְתָּ אוֹתוֹ לִפְנֵי אֶהָרֹן הַכֹּהֵן וְיִשְׂרָתוּ אוֹתוֹ. וְשָׂמְרוּ אֶת מִשְׁמֶרֶתוֹ וְאֶת מִשְׁמֶרֶת כָּל הָעֵדָה לִפְנֵי אֶהָל מוֹעֵד לְעַבֵּד אֶת עֲבֹדַת הַמִּשְׁכָּן. וְשָׂמְרוּ אֶת כָּל כְּלֵי אֶהָל מוֹעֵד וְאֶת מִשְׁמֶרֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְעַבֵּד אֶת עֲבֹדַת הַמִּשְׁכָּן (ג', ו-ח).

המילה 'משמרת', משמעה כאן 'תפקיד', וכפי שפירש רש"י על אתר (פס' ז): "כל מינוי שהאדם ממונה עליו ומוטל עליו לעשותו קרוי 'משמרת'". הלוויים מקבלים אפוא שני סוגים של תפקידים: מצד אחד, "מִשְׁמֶרֶתוֹ" של אהרן – תפקידים המוטלים עליהם מצד היותם משרתיים ומסייעיהם של הכהנים; מצד שני, מוטלת עליהם "מִשְׁמֶרֶת כָּל הָעֵדָה לִפְנֵי אֶהָל מוֹעֵד לְעַבֵּד אֶת עֲבֹדַת הַמִּשְׁכָּן... מִשְׁמֶרֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְעַבֵּד אֶת עֲבֹדַת הַמִּשְׁכָּן", כלומר, הלוויים הנם שלוחי העם כולו בעבודת המשכן. על כפילות זו במעמדם של הלוויים נרחיב בע"ה בשיעור הבא.

ביתר פירוט אנו למדים על תפקידי הלוויים בתיאור שני מפקדיהם: בפרק ג' – מפקד כל הלוויים, מבן חודש ומעלה, לקראת החלפתם בבכורות; ומפקד עובדי המשכן, מבן שלושים שנה ועד חמישים שנה, בפרק ד'. פרשיות אלו מתמקדות בתפקידם של בני לוי בפירוק המשכן ובנשיאתו, ועולה מהן היררכיה ברורה המתקיימת בקרב השבט. בעוד שבפרק ג', במפקד הראשון, נמנים שלושת בתי האב של השבט כפי סדר לידתם – תחילה גרשון הבכור, לאחריו קהת, ולבסוף מררי, צעיר בני לוי – נקבע סדרו של המפקד השני על פי חשיבות עבודתו של כל אחד מבתי האב.

בראש בתי האב – בני קהת, "שְׂמָרֵי מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ" (ג', כה, לב), דהיינו, מי שמופקדים על נשיאת כלי הקודש: "הָאֲרֹן

5 אמנם בספר יהושע (פרקים ג'-ד'; ו', ו', יב) נאמר שהכהנים הם שנושאו את הארון. ובע"ה עוד נדון בכך בפרק שיעסוק בכניסה לארץ.

6 על השימוש במילים "מקדש" ו"קדש" במשמעות 'הארון' הרחבנו בשיעור 9 לשנת ה'תשס"ז.

7 ברור לחלוטין כי "הקדש" שאסור לבני קהת לגעת בו או לראותו בגילוי פן ימותו, הרי הוא הארון, כפי שאנו למדים מסיפור העלאת הארון לבית שמש משדה פלשתים ומסיפור פרץ עוזיה (שמ"א ו', יט; שמ"ב ו', ו-ז; דה"א ג', ט-י).

8 "המשכן", היינו – היריעות הפנימיות של אוהל מועד, ראה שמות כ"ו, א; "האהל" הנו יריעות העזים החיצוניות, ראה שם, ז; ו"מִכְסֵהוּ" – מכסה עורות האילים המאדמים ומכסה עורות התחשים, שם, יד.

9 למעט הפרוכת, אותה נשאו בני קהת, ראה: ג', לא וברש"י שם; ד', ה.

4 כפי שמציין הרמב"ן שם, עניינה של מצווה זו היא "כשומרים לראש המלך", וכדברי הספרי זוטא (פיסקא יח ד"ה ונלוו עליך): "לא דומה פלטרין שאין עליו שומרין לפלטרין שיש עליו שומרין". וברמב"ם הלכות בית הבחירה פ"ח הלכות א-ב: "שמירת המקדש מצות עשה, ואף על פי שאין שם פחד מאויבים ולא מלסטים, שאין שמירתו אלא כבוד לו, אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין לפלטרין שאין עליו שומרין. ושמירה זו מצותה כל הלילה, והשומרים הם הכהנים והלויים...". על פי מקורות אלו, מצוות שמירת המקדש מכוונת 'כלפי פנים': לעצב את צביונו של המקדש כארמונו של מלך מלכי המלכים. אמנם על פי ההקשר בו אנו דנים ניתן להציע כי השמירה מכוונת דווקא 'כלפי חוץ', דהיינו: כלפי בני ישראל, פן יקרבו אל הקודש ויתחייבו מיתה. וראה להלן.

הכתוב מדגיש כמה פעמים את תפקידם של הכהונים ושל הלוויים בשמירת "משמרת כל האהל" מפני קרבת זרים מבני ישראל. ומצד שני, מודגשת אחריותם של הכהונים למנוע את הלוויים מלגשת "אל כלי הקדש ואל המזבח". וכפי שמפרש למשל רש"י שם פס' א:12

ויאמר ה' אל אהרן – למשה אמר שיאמר לאהרן להזהירו על תקנת ישראל שלא יכנסו למקדש. **אתה ובניך ובית אביך** – הם בני קהת אבי עמרם. **תשאו את עון המקדש** – עליכם אני מטיל עונש הזרים שיחטאו בעסקי הדברים המקודשים המסורים לכם, הוא האהל והארון והשלחן וכלי הקדש, אתם תשבו ותזהירו על כל זר הבא ליגע. **ואתה ובניך** – הכהנים. **תשאו את עון כהונתכם** – שאינה מסורה ללוים, ותזהירו הלוים השוגגים שלא יגעו אליכם בעבודתכם.

יש לציין כי מדרש ההלכה (ספרי זוטא פסקא יח ד"ה ונלוו עליך, הובא בהערה 4) לומד מפסוקים אלו את חובת השמירה במקדש¹³ – שאף בה ניכרת ההפרדה בין תחומיהם של הכהונים ושל הלוויים: "מצות שמירתו שיהיו הכהנים שומרים מבפנים והלוים מבחוץ" (רמב"ם הלכות בית הבחירה פ"ח ה"ג).

ספר דברי הימים

ברשימת היוחסין של בני לוי בספר דברי הימים מצוינים תפקידים נוספים של הלוויים:

והשערים... המה השערים למחנות בני לוי...

כי באמונה המה ארבעת גברי השערים הם הלוים והיו על הלשכות ועל האצרות בית הא-להים. וסביבות בית הא-להים ילינו כי עליהם משמרת והם על המפתח ולבקר לבקר.

ומהם על כלי העבודה כי במספר ביאום ובמספר יוציאו.

ומהם ממנים על הכלים ועל כל כלי הקדש ועל הסלת והיין והשמן והלבונה והבשמים...

ומתתיה מן הלוים הוא הבכור לשלם הקרחי באמונה על מעשה החבתיים.

ומן בני הקהתי מן אחיהם על לחם המערכת להכין שבת שבת.

ואלה המשחרים ראשי אבות ללוים... (דה"א ט', יז-ג).

תיאור דומה בא גם לקראת סוף הספר, במסגרת רשימת מחלקות הלוויים שהכין דוד:

כי בדברי דויד האחרנים המה מספר בני לוי מן עשרים שנה ולמעלה. כי מעמדם ליד בני אהרן לעבדות בית ה' על החצרות ועל הלשכות ועל טהרת לכל קדש ומעשה עבדת בית הא-להים. וללחם המערכת ולסלת למנחה ולרקימי המצות ולמחבת

אפרים, מנשה ובנימין. ובצפון חונים בני מררי, צעיר בני לוי, סמוך לדגלם של יתר בני השפחות – דן, אשר ונפתלי – שהוא ה"מאסף לכל המחנות לצבאתם" (י, כה).

ב. סדר המסע והחניה:

והורד המשכן ונסעו בני גרשון ובני מררי נשאי המשכן... ונסעו הקהתיים נשאי המקדש והקימו את המשכן עד באם (במדבר י', יז, כא).

תחילה נוסעים בני גרשון ובני מררי, כדי שיגיעו ראשונים למקום החניה החדש, ויקימו "את המשכן" – קרי: את המבנה, את הקרשים והיריעות – "עד באם" של הקהתיים, וכבר יהיה הבית בנוי ועומד, ומיד יכניסו אליו את הארון ויתר הכלים ותשרה שכינה.

ג. חלוקת העגלות (י', ב-ט): ביום חנוכת המשכן הביאו הנשיאים "שש עגלות צב" (שם, ג), והקב"ה ציווה את משה "ונתתה אותם אל הלוים איש כפי עבדתו" (שם, ה): בני גרשון, הנושאים את היריעות ויתר האריגים, קיבלו שתי עגלות; בני מררי, הנושאים את שלד המשכן הכבד – ארבע עגלות; "ולבני קהת לא נתן, כי עבדת הקדש עליהם, בכתף ישאו" (שם, ט).

פרק י"ח

בפרק י"ח, בעקבות הפרת ההפרדה בין מחנה ישראל לבין מחנה שכינה במרד קורח ובאירועים שבאו בעקבותיו,¹⁰ חוזר הקב"ה וממנה את הלוויים מחדש לעבודת המשכן, תוך הדגשה של תפקידם בהפרדה והפרשה זו:

ויאמר ה' אל אהרן אתה ובניך ובית אביך אתה תשאו את עון המקדש ואתה ובניך אתה תשאו את עון כהונתכם. וגם את אחיד מטה לוי שבט אביך הקרב אתה וילוו עליך וישרתוך ואתה ובניך אתה לפני אהל העדת. ושמו משמרתך ומשמרת כל האהל אך אל כלי הקדש ואל המזבח לא יקרבו ולא ימתו גם הם גם אתם. ונלוו עליך ושמו את משמרת אהל מועד לכל עבדת האהל וזר לא יקרב אליכם. ושמרתם את משמרת הקדש ואת משמרת המזבח ולא יהיה עוד קצף¹¹ על בני ישראל. ואני הנה לקחתי את אחיכם הלוים מתוך בני ישראל לכם מתנה נתנים לה' לעבד את עבדת אהל מועד. ואתה ובניך אתה תשמרו את כהונתכם לכל דבר המזבח ולמבית לפרכת ועבדתם עבדת מתנה אתן את כהונתכם והזר הקרב יומת (י"ח, א-ז).

10 לא נוכל לדון בפרשה במסגרת זו, וכבר האריך בכך הרב יאיר קאהן בשיעורו לפרשת קרח במסגרת שיעורי בית המדרש הווירטואלי לשנת ה'תשס"ה (<http://www.etzion.org.il/vbm/archive/10-parsha/38korach.rtf>). נציין כאן רק להקבלה הברורה בין אזהרת התורה שראינו לעיל "והלוים יחזקו סביב למשכן העדת ולא יהיה קצף על עדת בני ישראל", לבין מה שקרה באותו אירוע – "כי יצא הקצף מלפני ה' החל הנגף" (י"ז, יא).

11 ראה ההערה הקודמת. אלו הם שלושת המקומות היחידים בהם מופיעה המילה "קצף" בספר במדבר.

12 ועיין עוד בדבריו ובדברי יתר הפרשנים על פסוקים אלו.

13 ובכך יש חיזוק נוסף להצעתנו בסוף הערה 4.

וְלַמְרַבֵּקֶת וְלְכָל מְשׁוֹרָה וּמְדָה. וְלַעֲמֹד בְּבִקְרָה בְּבִקְרָה
 לְהַדוֹת וּלְהַלֵּל לַה' וְכֵן לְעָרֵב. וְלְכָל הַעֲלוֹת עֲלוֹת לַה'
 לְשִׁבְתוֹת לְחֻדְשִׁים וְלַמַּעֲדִים בְּמִסְפָּר כְּמִשְׁפָּט עֲלֵיהֶם
 תָּמִיד לְפָנֵי ה'. וְשָׁמְרוּ אֶת מִשְׁמֶרֶת אֱהֵל מוֹעֵד וְאֶת
 מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ וּמִשְׁמֶרֶת בְּנֵי אֱהֵרֹן אֲחֵיהֶם לְעִבְדוֹת
 בֵּית ה' (שם כ"ג, כז-לב).

מבין התפקידים השונים המצוינים כאן, יש שניים שהם
 המרכזיים: 'משוררים' ו'שוערים'. כך עולה מהמשך הספר
 (פרקים כ"ה-כ"ו), שם נחלקים הלוויים למשמרות לפי החלוקה
 הבסיסית בין שני תחומים אלו. וכן איתא בברייתא בערכין:

דתניא: מעשה בר' יהושע בר חנניה שהלך לסייע
 בהגפת דלתות אצל ר' יוחנן בן גודגדא, אמר לו: בני,
 חזור לאחוריק, שאתה מן המשוררים ולא מן
 המשוערים (ערכין יא ע"ב).

הרי שבימי הבית הראשון והבית השני ניתן להבחין בין
 שתי קבוצות עיקריות בקרב בני לוי: שוערים ומשוררים.

תפקיד השוערים נגזר בבירור מהגדרת הלוויים כשומרי
 משמרת המשכן, כפי שבוארה בפירוט לעיל. ברם, חז"ל
 סמכו גם את תפקיד המשוררים על דברי תורה:

אמר רב יהודה אמר שמואל: מנין לעיקר שירה מן
 התורה? שנאמר וְשָׂרָת בְּשֵׁם ה' אֱ-לֹהֵינוּ (דברים י"ח, ו-ז)
 – איזהו שירות שבשם? הוי אומר: זה שירה
 (ערכין יא ע"א).¹⁴

וכן מצאו חז"ל מקור כללי בתורה גם לתחומי האחריות
 האחרים המצוינים בדברי הימים: "וילוו עליך וישרתוך"
 (במדבר י"ח, ב) – בעבודתם, ומנה מהם גזברים ואמרכלים"
 (ספרי במדבר פסקא קטז).

לסיכום

באופן כללי, התורה מתייחסת בעיקר לתפקיד הלוויים בזמן
 השהות במדבר: פירוק המשכן, נשיאתו לתחנה הבאה
 והקמתו בה מחדש; והחניה מסביב למשכן ושמירתו – הן
 מצד כבודו, הן על מנת למנוע כניסה של מי שאינו ראוי.

בספר דברי הימים מופיעים תפקידים נוספים של הלוויים,
 ובראש ובראשונה החלוקה לשוערים ולמשוררים. השוערים
 הנם, ללא ספק, גלגול של שומרי המשכן עליהם מצווה
 התורה, אבל חז"ל ראו גם בשירה על הקרבן עבודה שיסודה
 בתורה. מלבד זאת מונה ספר דברי הימים בפירוט תחומי
 אחריות נוספים של הלוויים: הלשכות, האוצרות והמפתח;
 כלי העבודה וכלי הקודש; מעשה החביתין ולחם הפנים; וכן
 הסולת, היין, השמן, הלבונה והבשמים. ואפשר שאף אלו
 בגדר הציווי הכללי על שירות הלוויים.

* * *

השיעור הבא יתמקד בע"ה במעמדם של הלוויים בעם
 ישראל.

14 ועיין עוד בגמרא שם, שהאריכה להביא עשרה מקורות לכך ששירת
 הלוויים היא מן התורה.

*****
 כל הזכויות שמורות לישיבת הר עציון ולרב יצחק לוי, תשס"ח
 עורך: בעז קלוש
 *****
 בית המדרש הווירטואלי שלידי ישיבת הר עציון
 האתר בעברית: <http://www.etzion.org.il/vbm>
 האתר באנגלית: <http://www.vbm-torah.org>
 משרדי בית המדרש הווירטואלי: 02-9937300 שלוחה 5
 דואל: office@etzion.org.il
 *****